

Радмило Маројевић

ВЕРБАЛИЗАЦИЈА ТЕКСТА *ШЋЕПАНА МАЛОГ* (РЕКОНСТРУКЦИЈА САСТАВЉЕНОГ ПИСАЊА)*

У раду се разматрају примјери погрешног рашчлањивања ријечи насталих лексикализацијом синтагматских веза, тј. синтаксичком творбом, и њихов однос према синтагматским везама које нису лексикализоване, у првом издању Његошевог спјева *Шћеџан Малој*. У раду се примјењује поредбена анализа с *Горским вијенцем*, *Лучом микрокозма* и медитацијом у прози из пјесникове *Биљежнице*.

Кључне ријечи: Петар II Петровић Његош, спјев *Шћеџан Мали*, спјев *Горски вијенац*, спјев *Луча микрокозма*.

This paper examines examples of incorrect division of words which are the result of the lexicalization of syntagmatic relations, i.e. syntactic formation, and their relation with syntagmatic relations which are not lexicalized, in the first edition of Njegoš's epic poem *Stephen the Little*. A comparative analysis is made with *The Mountain Wreath*, *The Ray of the Microcosm*, and a meditation in prose from the poet's *Notebook*.

Key words: Petar II Petrović-Njegoš, epic poem *Stephen the Little*, epic poem *The Mountain Wreath*, epic poem *The Ray of the Microcosm*.

0. Приступ. – Рашчлањивање текста на ријечи као самосталне лексичке, лексичко-граматичке и граматичке јединице један је од примарних текстолошких задатака. Писање растављено (види Маројевић 2021а), састављено (које је предмет овог рада), полусастављено, тј. с дивизом, те растављено у акценатском а састављено у критичком и основном издању – заснива се на теоријској концепцији о вербализацији текста (подјели текста на ријечи). У неким издањима поједини сегменти текста се рашчлањују на двије ријечи, а потребно их је интерпретирати као једну лексичку, лексичко-граматичку или граматичку јединицу. Састављено се пишу сегменти текста за које је утврђено да представљају самосталне ријечи (некадашње двије ријечи су срасле, лексикализовала се њихова веза).

0.1. Издвојићемо примјер за чије је састављено писање било потребно познавати културно-историјске прилике. Ријеч је о описном патрониму /ген./ (Раша) *Иликова*. Рашо Иликов је остао, у издањима *Шћеџана Малој*, 84 године без првог слога у посесиву али не од очевог него од дједовог имена, који има функцију описног патронима (уз обавезну употребу личног имена): *Иликова кулу Раша / хоће Турчин да обара. [ШМ 2366 (112)]*. Растављено писање примијењено је у првом издању: *И ликова кулу Раша (Стољковић 1851: 112)*. У три наредна издања поправљена је само ортографија (писање

* Рађено у оквиру научног пројекта „Пјесничка дјела Петра II Петровића-Његоша у оригиналу и руским преводима” Института за славистику и филологију Паневропског универзитета Апеирон у Бањој Луци.

великог слова): И Ликова кулу Раша (Јовановићи 1881: 93; Костић 1902: 132 (друге пагинације) (2426. стих); РЕШЕТАР 1926: 273 (707. стих III чина)). Драгутин Костић је састављено писање васпоставио у предговору, који је штампан накнадно ситнијим слогом и има посебну пагинацију: „[...] треба овако поправити: [...] у ст. 2426: *Иликова* (в. тачку 9. у одељку овога предговора, па према њој поправи и напомену)” (Костић 1902: 65 (прве пагинације)). Не знајући за Костићеву исправку, текстолошки проблем је ријешио Данило Вушовић и у самом издању: *Иликова кулу Раша* (Вушовић 1935: 225 (III 707)), и с образложењем у Поговору: „[...] а стих *'И ликова кулу Раша,'* где је очигледно да је грешком у првом издању раздвојен слог прве речи тога стиха – исправљен је у: *Иликова кулу Раша* (*Илик – особно име*)” (Вушовић 1935: 656). Природа антропонима и његова творбена база изискивали су посебно објашњење: Рашо је стварно био син попа Мирчете Иликова, чији други потомци носе презиме *Појовић*, док су потомци Рашови – *Раџовићи* (види подробије у Маројевић 2019: 131–133).

0.2. Састављено се пишу предлошко-падежне везе које су се потпуно адвербијализовале или су потпуно прешле у предлоге те веза предлога и компаратива прилога која је потпуно прешла у предлог, али су ти аспекти теме предмет наредног рада из ове серије (види Маројевић 2021б).

0.3. Састављено се пишу ријечи с префиксоидима |по|, |при|, |пре| и (алтернативно) |нај|, затим ријечи с постфиксима |зи|, |колик| и |год| те рјечца *не* која се трансформисала у префикс |не| али су ти аспекти теме обрађују у другом раду (види Маројевић 2021в).

0.4. У овом пак раду образлаже се, у поглављу „Лексикализација” [види тт. 1–5], састављено писање (и синтаксича творба као творбени поступак) четири типа ријечи, и то: а) комбинације двају императивних облика с јединственим акцентом и јединствеим (модалним) значењем *гајбуди* и оптативне рјечце *даако*; б) модалних ријечи *ја́мнѝм* у значењу ‘изгледа да’ и *ка́га* у значењу ‘изгледа (да)’; в) сраслица у категорији замјеница (ген.) *којечѐса* и бројева *двајѝуѝ* и *ѝрѝјѝуѝ*; г) прилога (и везника) *ра́шѝа* и прилога *ѝора́шѝа*; и д) сложених рјечци *га́ну*, *а́ма* и *ага*.

Однос разматраних ријечи насталих лексикализацијом према синтагматским везама које се нису лексикализовале па се пишу растављено освјетљава се у поглављу „Исходи” [види тт. 6–11].

1. ЛЕКСИКАЛИЗАЦИЈА. Сраслице *гајбуди* и *даако*. – Двије специфичне оптативне ријечи у Његошевом пјесничком језику изискују тумачење – не само с аспекта вербализације текста.

1.1. У два Његошева спјева, у *Шћејану Малом* и *Горском вијенцу*, посвједочен је оптативни облик с јединственим акцентом *гајбуди* и јединственим (модалним) значењем, настао као комбинација двају императивних облика: компонента *гај* је некадашњи императив другог лица једнине (ако пођемо од елипсе вокатива *Боже*) или трећег лица једнине (ако пођемо од елипсе номинатива *Бој*), а компонента *буди* је несумњиво некадашњи императив трећег лица једнине (у значењу ‘нека буде’). Контексти у којима је употреје-

бљен облик *гајбуди* у ова два спјева дјелимично се разликују, што је условило и извјесне специфичности у значењу.

(1) Оптативни облик *гајбуди* посвједочен је у 1979. стиху *Шћејана Малої*:

Што хоћете земаљски главари,
што се [с] стърцем једнијем брукате?
Дáјбуди ви ја не треба́м ништа.
[ШМ 1977–1979].

Императивни облици *гај* и *буди* срасли су формирајући једну ријеч са заједничким значењем ‘па ваљда’, али у овом случају ми, за разлику од првог издања: **дај буди** (с. 94), реконструираемо састављено писање.

Текстолошки проблем, у корист састављеног писања, ријешен је већ у другом издању: Дајбуди ви ја не треба́м ништа. (Јовановићи 1881: 79; исто у Костић 1902: 110 (2014) итд.).

(2) Аналогни облик посвједочен је и у 1659. стиху *Горскої вијенца*:

ево срѣћѣ за све Црнòгòрце –
дáјбуди ћу повест доста праха
дà с’ ймају чим бити с Турцима.
[ГВ 1658–1660].

(3) На оптативни облик *гајбуди* обратио је пажњу Данило Вушовић па, сматрајући „да оптативни облик *буди*, као и у дијалекту, узима каткад у зависним реченицама значење свезе (макар, кад, пошто)” (Вушовић 1930^а: 165; уп. Вушовић 1930^б: 73), наводи међу примјерима и овај, из 1659. стиха *Горскої вијенца*.

Ближе је значењу облика тумачење у рјечнику („Додатак. Тумачење неколико ријечи у овој књизи”) уз издање Учитељског друштва „Натошевић”: „д а ј б у д и, бар, барем” (Натошевић 1910: прва непагинирана страна на уметнутој четвртини табака).

У *Речнику Њејошева језика* наводи се одредница: **дáјбуди** речца (СТЕВАНОВИЋ и др. 1983 I: 144); примјером из *Горскої вијенца* илуструје се значење **1. бар, барем**, а примјером из *Шћејана Малої* – значење **2. ваљда, надам се**.

(4) Ми смо ипак дали предност тумачењу по коме је облик *гајбуди* модална ријеч у значењу ‘акобогда, изгледа, сигурно, надам се да (ћу повест доста праха)’, а не везник *макар* или *йошио*. Наравно, ријеч пишемо састављено јер се ради о једној лексичкој јединици са синхроног становишта (види МАРОЈЕВИЋ 2005: 877).

У примјеру из *Шћејана Малої* остварује се значење ‘па ваљда, сигурно, надам се да (вам ја не треба́м ништа)’.

По своме поријеклу облик *буди* > *бѹд* јесте некадашње 3. лице једине императива у оптативном значењу ‘нека буде (он)’. Без компоненте *гај* а у комбинацији са постпозитивном рјечцом *ли* он има значење ‘ако’, а без рјечце *ли* – значење ‘макар’ (о томе види МАРОЈЕВИЋ 2021а: 18–20).

Прозодијска интерпретација рјечце *гајбуди* у *Речнику Њејошева језика* није оправдана. У синтагматској вези (*гај-буди*), прије него што се она потпуно лексикализовала, на првој компоненти је био ослабљен, побочни акценат, а на другој главни. У даљем развоју прва компонента је изгубила акценат

(дџџбуди), па се на неакцентовану дужину, у говорима херцеговачког типа, пренио акценат с друге компоненте (дџџбуди). Прозодијски лик који реконструуише лексикографи Стевановићева тима могао се појавити у говорима с непренесеном, старосрпском акцентуацијом по угледу на пренесену акцентуацију херцеговачког типа.

1.2. У српском језику, у говорима који чине најужу основицу књижевног језика, развио се нови оптаив: компонента *дако* + презент или кондиционал / потенцијал свршених глагола. У завршној фази развоја ове конструкције облик *дако* има дугосилазни акценат, а секундарни псеудоантропоним *Дако* („Дако је најгори човјек”) – дугоузлазни акценат. Нови оптаив има значење жеље да се нешто деси и наде да ће се нешто десити. Прва компонента ове занимљиве граматичке иновације имала је сљедећи развој: 1° аналитичка фаза [дџ џко]; 2° синтетичка фаза [дџџко]; 3° фаза с дифтоншким степеном контракције [дџџко]; 4° фаза с вокалским степеном контракције [дџко].

(1) Нови оптаив – компонента *дако* + презент свршеног глагола – посвједочен је у једном стиху *Луче микрокозма*, али је оптаивна рјечца с дифтоншким степеном сажимања вокала:

„[...] дако [дџџко] дођу к себи изгубници!” –
[ЛМ 1190 (III 320)].

Облик [дџџко] по поријеклу јесте диверб, али је синтаксичком творбом (срастањем) добијена јединствена граматичка јединица, и њу пишемо састављено не само ортографски, у критичком издању, него и прозодијско-версолошки, у акценатском издању: *дако дођу || к себи | изгубници!* (курзивом означавамо неметрички акценат). У првом издању стоји: „[...] Дако дођу к себи изгубници!” (с. 45). Није искључено да је Његош био написао *дако*, па је Сарајлија као текстолог, да би исказао изосилабизам (једнак број слогова у стиху) по Вуковом моделу, друго *а* замијенио апострофом.

(2) Нови оптаив – компонента *дако* + презент свршеног глагола – посвједочен је у два стиха *Горској вијенци*, али прва компонента оптаива има тросложну структуру: Да ако се низ њег помолите! (Медаковић 1847: 12); Да ако ми лакше души буде. (Медаковић 1847: 89), а у *Лучи*, видјели смо, двосложну.

Поставља се питање: како треба наведене облике ортографски и ортоепски интерпретирати? Ми примјењујемо састављено писање и у *Лучи* [види горе т. (1)], и у *Вијенци*:

дако се [дџџко] низ њег помолите
[ГВ 326];

дако ми [дџџко] лакше души буде
[ГВ 2171].

(3) Нови оптаив – компонента *дако* + потенцијал свршеног глагола – посвједочен је у *Шејану Малом*, али у прози. Ми га и у овом случају пишемо састављено: *шаљу њири њосланика Турцима у околу на Чџво дако би како хитрином враишли Турке наџраџ* [ШМ -845]. У првом издању примјењено је растављено писање: да ако би како хитрином враили турке натраг (Столкивић 1851: 45). У каснијим издањима, све до наших, остављена је иста

вербализација текста, само што је етноним писан с великим почетним словом: да ако би како хитрином вратили Турке натраг (Јовановић 1880: 39; исто курзивом у Костић 1902: 51 итд).

И у издањима *Горскої вијенца*, осим у нашим, прва компонента оптаива пише се у облику двије ријечи, без прозодијске интерпретације: *да ако*, а у издањима *Луче микрокозма* – као једна ријеч, с дугосилазним акцентом: *дако*. Ми мислимо да је у *Горском вијенцу* и *Шћејану Малом* одражена друга фаза у развоју конструкције (види доље фазу 2°), те да облик *даако* треба писати заједно и интерпретирати као једну граматичку јединицу, док облик у *Лучи* представља трећу фазу (види доље фазу 3°), те треба реконструисати дифтонг с краткосилазним акцентом на првој компоненти (на контракцију *даако* → *да^ако* у првом издању указује апостроф: **Да'ко**).

Наша ортографска и прозодијска интерпретација Његошевог текста у прози и стиху полази од становишта да су у Његошевом идиолекту могле постојати (и опстојати) само двије сусједне фазе у развоју оптаивне конструкције – синтетичка фаза с хетеросилабичким дифтонгом [äa] (види доље фазу 2°) и синтетичка фаза с таутосилабичким дифтонгом [ä^a] (види доље фазу 3°), а не почетна и завршна фаза, како је произлазило из досадашње едиционе праксе.

Једна иста граматичка јединица, оптаивна рјечца, у *Речнику Њејошева језика* наводи се двапут: једном као аналитичка ријеч, без икаквих прозодијских знака, **да ако** (СТЕВАНОВИЋ и др. 1983 I: 142), интерпретирана као „намерни везн. (у стиховима)”, али се она илуструје не само 326. с т и х о м *Горскої вијенца* него и прозним примјером из *Шћејана Малої*, други пут – као синтетичка ријеч **дако** (дако) (СТЕВАНОВИЋ и др. 1983 I: 144–145), интерпретирана овога пута као „речца дијал[ектизам]”, при чему се снабдијева дугосилазним акцентом, а у загради се ставља као алтернатива дугоузлазни акценат.

Колико је таква интерпретација тачна (и примјерена за Његошев идиолект и пјеснички језик)?

1° Аналитичка фаза [дä äко], на коју би указивала акцентованост оба везника, данас се, изгледа, више не чува.

2° Синтетичку фазу [дäако] потврђују не само стихови *Горскої вијенца* и прозна дидаскалија у *Шћејану Малом* него и језичка ситуација у јужном дијелу данашње централне Херцеговине, одражена у ауторском тексту Момчила Голијанина (без обзира на то да ли је облик тако написао аутор или га је тако ортографски уобличио лектор односно уредник): „Идем ја у моју Херцеговину[.] Даако су моји Херцеговци сачували ћирилицу” (Голијанин 2019: 6).

3° Фазу с дифтоншким степеном контракције [дä^ако] налазимо у сјевероисточним херцеговачким говорима. Неке колеге србисти из источне Херцеговине (Наташа Лучић, родом из Пиве, и Милош Ковачевић, родом од Калиновика) указали су ми да они оптаивно *дако* изговарају с дугоузлазним акцентом. Пажљиво послушкујући њихов изговор, закључио сам да они заправо изговарају дифтонг, дакле [дä^ако], па се дифтоншки изговор с краткосилазним акцентом на првој компоненти дифтонга акустички прима као дугоузлазни акценат. Овом акустичком варком објашњавамо лексикографску грешку – алтернативни акценат *дако за оптаивну рјечцу у *Речнику Њејошева језика*.

4° Фазу с вокалским степеном контракције [дâко] потврђују говори источне Херцеговине у непосредном сусједству староцрногорских говора (никшићки крај). Нашу прозодијску интерпретацију – оптатив *gâko* : псеудоантропоним *Дâко* потврђује и говор с непренесеном акцентуацијом – оптатив *gâko* : псеудоантропоним *Дâкѡ* (Ћупићи 1997: 72).

(4) На основу свега наведеног, дâ се закључити да друга прозодијска варијанта у *Речнику Њеџошева језика* *дâко није никако тачна, а прва је тачна за савремени језик, али не и за Његошев. Од двије различите оцјене припадности врстама ријечи тачна је само једна – рјечца. Тросложни прозодијски лик није настао „растежањем” (стиха ради), него је стиха ради дошло до сажимања у стиховима *Луче микрокозма* и *Олџедала србској*. Трећи примјер у одредници **дâко** из Његошевог је писма Илији Гарашанину од 5/17. јула 1850. године (Његош Писма 1955 III: 437–438), за које Мираш Кићовић, публикујући га, само каже: „Штампа се први пут према тексту који се налазио у архиви Илије Гарашанина” (Његош Писма 1955 III: 607). Писмо није језички аутентично, садржи необјашњиве екавизме и друге појединости које не могу бити Његошеве, па не знамо да ли је Његош био стварно написао у њему ***дако**: дако се мало поокрепим (уп. Његош Изабрана писма 1975: 189) или ипак **да ако**. Боље би било да су лексикографи узели примјер из претходног писма, Јеремији Гагићу: Многи ме томе и совјетоваше да се у родни климат повратим, да ако се штогод опоравим (уп. Његош Изабрана писма 1975: 188). Јевто Миловић је за ово писмо користио оригинал на Цетињу, и у њему пише **да ако**, док Мираш Кићовић примјер наводи у редигованом облику: дако се штогод опоравим (Његош Писма 1955 III: 436).

Једини досад адекватни лексикографски опис ове граматичке ријечи има у нашем *Рјечнику Луче микрокозма*: „**дâако** (1) *оййшайивна рјечца* дâ^ако дѡђу || к себи | љзгубњици! [190]” (Маројевић 2016: 723).

2. СРАСЛИЦЕ *ја́мнѝм* и *ка́га*. – Иако су различитог поријекла, ове двије модалне ријечи имају исто значење уз малу разлику у синтаксичкој спојивости.

2.1. Састављено писање примјењујемо, за разлику од претходних издања, у модалној ријечи (по учењу о врстама ријечи то је прилог) *ја́мнѝм*, посвједченој у *Горском вијенцу*, медитативној прози и *Шћейану Малом*, у значењу ‘изгледа да’.

(1) У чланку *О језику Пејџра II. Пејџровића Њеџоца* Никола Симић пише: „Каткад се краткоће ради испушта *га*” (Симић 1901: 361), па наводи стихове 947. и 1653. *Горској вијенца*, који у нашем основном издању гласе: ([...] *ја́мнѝм* га је доиста дозвоа!) [ГВ 947]; *Ја́мнѝм* те је дочека лијепо? [ГВ 1653].

Данило Вушовић је запазио да је израз *ја́мнѝм* у *Горском вијенцу* и у народним говорима „под једним акцентом, тј. изговара се као једна реч”, да је облик *мним* „остао усамљен у својој презентској промени” те да се о њему више не може говорити као о облику „са глаголском функцијом: он заједно са заменицом *ја* данас претставља прилошки израз, најчешће са извесним дубитативним значењем: *веровајно*, *ваљда*, *излега* и сл. [...]; али се могу чути и примери са афирмативним значењем: *свакако*, *заиста* и сл.” (Вушовић

1937: 457–458). Прихватајући Вушовићево тумачење овог занимљивог случаја адвербијализације реченице, ми смо га кориговали само у неким појединостима. Прво, у неким црногорским говорима облик *мним* није усамљен: у говору Загарача употребљава се и друго лице једнине: Што мнѣш (Ћупићи 1997: 232, s. v. мњаѡѡт). Друго, приликом лексикализације (преласка у модалну ријеч) израз јесте под једним акцентом, изговара се као једна фонетска ријеч, али се уопштава акценат глаголског а не замјеничког облика: *ја̄ мнѣм* (у говорима с непренесеном акцентуацијом) > *ја̄ мнѣм* (у говорима с пренесеном акцентуацијом). С обзиром на потпуну лексикализацију израза, у критичким издањима треба примјењивати састављено писање (с прозодјском интерпретацијом у загради).

Нашу вербализацију текста потврђује пјесников рукопис (за први примјер), у којем је написано састављено: **јамнимъ** [ВГ: л. 10 об.]. Састављено писање запазио је Миодраг С. Лалевић, али тек у својој другој расправи, у одјељку „Састављено и одвојено писање речи”: „Његош даље пише [...] јамним” (Лалевић 1958: 66). У првој расправи овај сегмент рукописа он је био погрешно прочитао: „Ја мним” (Лалевић 1952: 217), као и Милан Решетар прије њега: *ја мнимъ* (Решетар 1926: 352), и Јевто М. Миловић послје њега: *Ја мним* (Миловић 1982: 129).

(2) Састављено писање, тј. реконструкцију прилога *ја̄мнѣм*, примијенили смо у 16. медитацији у прози (цитирамо је према нашем критичком издању):

Је ли вјековите облачне гомиле,
зарђале својим мртвим ћутањем,
трудно било први [п̄рвѣ] дан проникнути?
Јамним [ја̄мнѣм] како први [п̄рвѣ] пут остараломе уму
који не да к себе просвјештенија [МП 16].

(3) У *Шћеѡану Малом* прилог *ја̄мнѣм* има пет потврда. Навешћемо их према тексту нашег основног издања, у ширем контексту:

»[...] свако знаде (ја̄мнѣм ѣ ви знате)
да се Петар Трећи преставио
јошт тѣсућу ѣ сѣдмѣ стотине
и шездесет ѣ другѣ године
у звијѣту од живота свога
од тридесет ѣ шѣст пуних лѣта̄
и стотину тридесет ѣ пѣт дана̄,
па ми дође висока̄ наредба
да вам ову објавим истину.«
[ШМ 345–353];

Давно бисмо тебе поздравили,
ал не смјесмо (срамота је крити):
пред твојом се силом земља тресе
а камо ли [ми] шака горштакā –
ја̄мнѣм нам се ругати нећете.
[ШМ 860–864];

на свијѣту јошт ове см’јѣшинѣ
нит је било, ни[т] ће ја̄мнѣм бити;
да кажујем по тѣсућу путā,

нико ово не би вјеровано –
 ово никад пристојати неће
 што се ради с овијем човјеком
 за причање нї за вјеровање!
 [ШМ 2380–2386];

Јáмнїм, оче, мало што и мислиш,
 нò смирено, филозофски чекаш
 што ће теби дан који довести?
 [ШМ 2551–2553];

Јáмнїм сū му све такве кривице.
 Чисто држим да нà правди страда –
 бла̀го њему и његовој дѹши!
 [ШМ 3291–3293].

(4) Растављено писање примијенио је, послије првих двају издања без нумерације стихова, Драгутин Костић у свом издању, а то је прво издање које је брижљиво припремано (с нумерацијом у континуитету): Свако знаде, ја мним, и ви знате, (Костић 1902: 25 (348)); Ја мним нам се ругати нећете. (Костић 1902: 53 (898)); Нит’ је било, ни ће, ја мним, бити, (Костић 1902: 134 (2454)); Ја мним, оче, мало што и мислиш, (Костић 1902: 144 (2625)); Ја мним су му све такве кривице, (Костић 1902: 178 (3365)). Костића су слиједили каснији приређивачи.

2.2. Састављено писање примјењујемо, за разлику од претходних издања, у модалној ријечи (по учењу о врстама ријечи то је прилог) *kága* у значењу ‘изгледа (да)’, која је посвједочена у *Горском вијенцу* и *Шћејану Малом*.

(1) Занимљива је текстолошка интерпретација 2068. стиха *Горскої вијенца* у досадашњим издањима. У првом издању он гласи: Ты се Вуче, ка’ да самномъ ругашъ? (МЕДАКОВИЋ 1847: 84). Милан Решетар је у издању *Горскої вијенца* апостроф замијенио знаком дугосилазног акцента, оставивши и знак питања: Ти се, Вуче, кá да са мном ругаш? (РЕШЕТАР 1890: 191). У наведеном ортографском и интерпункцијском лику стих се појављује и у бројним каснијим издањима. У *Целокујним делима*, међутим, Решетар је знак питања замијенио тачком: Ти се, Вуче, кá да са мном ругаш. (РЕШЕТАР 1926: 76), што је прихватио и Данило Вушовић (Вушовић 1935, Вушовић 1936). У издању које је приредио Ђуза Радовић умјесто упитника односно тачке стоји узвичник: Ти се, Вуче, кá да са мном ругаш! (РАДОВИЋ 1974: 113). То значи да се у свим издањима која смо прегледали обиљежава дугосилазни акценат, а компоненте *ká ga* пишу растављено.

Ни прозодијска, ни интерпункцијска (у већини издања), ни ортографска интерпретација стиха не може се прихватити. Прво, стихом се не исказује питање него обична констатација, па знак питања треба замијенити тачком или неким другим интерпункцијским знаком (у нашем издању: са двије тачке). Друго, компоненте *ka* и *ga* су срасле у једну лексичку јединицу. Треће, модална ријеч *kága* у значењу ‘изгледа’ има дугоузлазни акценат. Стих у нашем основном издању *Горскої вијенца* гласи: Ти се Вуче кáда са мном ругаш: [ГВ 2068].

(2) Прилог *kága* у *Шећепану Малом* има пет потврда (наводимо их према тексту основног издања, у ширем контексту). У три примјера она, без дилеме, има значење ‘изгледа’:

А ево си, опрости ми Боже,
ка́да с Богом правду започео.
[ШМ 540–541];

Ја се стидим његове срамоте
и грднијех ла́жā и плетѣња,
а он за то гла́вѣ не обраћа,
него су му ка́да хѡра дошла
да изнова о погрди ради.
[ШМ 1887–1891];

Ти се мўла ка́да по́кавурї:
како хвалиш једне невјернике
и злочинце од свакоје рукѣ
којїно се нашом крвљу хране?
[ШМ 3580–3583].

(3) Треба разликовати модалну ријеч *kága* у значењу ‘изгледа’, у којој су компоненте *ka* и *ga* срасле у једну лексичку јединицу, од примјера у којима су напоредо употријебљени везници *ka* и *ga* у живој граматичкој функцији, па их треба писати растављено, а компоненту *kā* изговарати с дугосилазним акцентом [види т. 8.1]. У два примјера, међутим, у истој реплици и у контексту исте реченице, прилог *kága* има значење ‘изгледа (да)’, тј. може се схватити и у смислу ‘као да’:

Опрости ми Боже свемогући:
ка́да нї тї гла́ву не обрћеш
што се чини по земљи несрећњој –
ка́да ти је то најмања мисā
кад неправду сатријети нећеш.
[ШМ 547–551].

Метод утврђивања значења у примјерима контекстуалне двозначности разматрамо у поглављу „Исходи” [види т. 8.4].

(4) Растављено писање прилога *kága* примијенио је Драгутин Костић, а његово је издање прво које је брижљиво припремано: *Ка́ да с Богом правду започео.* (Костић 1902: 35 (544)); *Ка́ да ни ти главу не обрћеш,* (Костић 1902: 35 (551)); *Ка́ да ти је то најмања мисā,* (Костић 1902: 53 (553)); *Него су му ка́ да хора дошла,* (Костић 1902: 107 (1925)); *Ти се мула ка́ да покавурѝ,* (Костић 1902: 192 (3654)). Исту текстологију, растављено писање с акцентом на првој компоненти: *ка́ да,* примјењују Милан Решетар и Данило Вушовић (Решетар 1926: 205 (х 3), 255, 318; Вушовић 1935: 169 (х 3), 210, 261), али и Михаило Стевановић у првом издању (Стевановић 1952: 35 (х 3), 180), сем четврте потврде: *него су му ка́да хора дошла* (Стевановић 1952: 99 (III 206)). И Јевто Миловић оставља растављено писање (Миловић 1965: 41 (I 544), 42 (I 551, 553), 226 (V 172)) укључујући и четврту потврду: *него су му ка́ да хора дошла* (Миловић 1965: 122 (III 206)), што значи да је он слиједио предратне приређиваче, а не

Стевановића. Истовјетно рјешење налазимо и у издањима Владана Недића (Недић 1964, Недић 1969).

Састављено писање, с дугосилазним акцентом на првом слогу, налазимо у издању Александра Младеновића, у прве четири потврде: *када* (Младеновић 2007: 49, 50 (x 2), 123), у петој је – растављено: Ти се мула *ка* да покаври, (Младеновић 2007: 211 (3653)). Текстолошка рјешења приређивач је преузео од Михаила Стевановића, који у другом издању састављено писање примјењује у прва четири примјера: *када* с богом правду започео. (Стевановић 1967: 37 (I 544)); *када* ни ти главу не обрћеш: (Стевановић 1967: 37 (I 551)); *када* ти је то најмања миса, (Стевановић 1967: 37 (I 553)); него су му *када* хора дошла (Стевановић 1967: 102 (III 206)), а у петом – растављено: Ти се мула *ка* да покаври. (Стевановић 1967: 182 (V 172)).

Различито писање у послеријатним издањима, осим Недићевих и Миловићевог, нема оправдања (оно само показује да су Стевановић или његови коректори били у дилеми).

Треба напоменути да се у *Речнику Њеџошева језика* наводи ријеч *када* и интерпретира као прилог у значењу ‘канда, као да, изгледа (да)’, уз четири потврде из *Шћејана Малої* (Стевановић и др. 1983 I: 328–329). Зашто само четири? Зато што је пета у издању *Целокујних дела* из 1975. године, којим су се лексикографи служили, остала растављено написана.

Не знамо откуда лексикографима дугосилазни акценат, осим ако га просто нису преузели из издања, а у њима је он коришћен и као знак за сажимање. Дугоузлазни акценат не само да потврђују источнохерцеговачки говори (данас у Црној Гори) него је он у складу с историјским развојем: *као га* > *ка га* (контракција вокала у поредбеном везнику) > *кага* (преношење акцента на претходни дуги вокал). Нема, рецимо и то, никакве разлике у граматичкој природи и значењу модалне ријечи *кага* у *Горском вијенцу* и *Шћејану Малом*, само што је у издањима овог посљедњег дјела имала – мало више среће (види подробније у Маројевић 2005: 874–876).

У критичким издањима примјењујемо састављено писање прилога *кага* с прозодијском интерпретацијом у квадратној загради, на примјер:

Ти се Вуче *када* [када] са мном ругаш: [ГВ 2068];

када [када] с Богом правду започео. [ШМ 541].

3. СРАСЛИЦЕ *којечеса* и *гвајџуи*, *џријџуи*. – Састављено се пишу сраслице са замјеницама: (ген.) *којечеса* [види даље т. (1)] и с бројевима *гвајџуи*, *џријџуи* [види даље т. (2)], а растављено – веза бројева *два* и *џри* с обликом *џуиша* [види т. 9]. Прономинално-нумерална сложеница *са̀мосџми* није настала срастањем, тј. синтаксичком творбом, него композицијом као типом морфемске творбе, па смо је издвојили у поглављу „Исходи” [види т. 10].

(1) Састављено се пише сраслица (ген.) *којечеса*: јошт им треба много *којечеса* [ШМ 2465, **које часа** (с. 117 првог издања)]. Текстолошки проблем је ријешен, у смислу састављеног писања, већ у другом издању: Јошт им треба много *којечеса* – (Јовановићи 1881: 98), али није у смислу утврђивања полазног облика ријечи (руски: исходная форма слова) и прозодије.

Облик **којечѐса** у *Речнику Њеџошева језика* тумачи се као „дијал. *џен. од именичке заменице којџиџа*”, а онда се, у сљедећој одредници, описује „полазни облик” **којџшта**, којечѐга, којечег и дијал. којечѐса (Стевановић и др. 1983 II: 253). Номинатив замјенице гласио је ***којџшто**, али он није у Његошевом језику и потврђен, а *којџиџа* је такође генитив, новији (аналошки), као и *којечѐса*, који није дијалектизам него архаизам; друга два генитива у пјесниковом језику нису потврђена. Оно што се наводи као друго значење замјенице није замјеница него именица, у значењу ‘којекакве бесмислице’, на примјер: Хџад’ ђтолџен, што којџшта дробиш! [ГВ 2579].

(2) Састављено се пишу, и изговарају с јединственим акцентом, сраслице састављене од броја *два* односно *џири* и именице *џуџи* у примјерима у којима је именица изгубила деклинацију: Босанска се двапут сила / на Трњине сломи село – [ШМ 2251 (99), **два пут** (с. 106)]; Нека Осман [с] злџбџм дџишџ, / нека га је трипут више – [ШМ 818 (4), **трипут** (с. 42)]; трипут веће пораст небесима – [ШМ 1173, **Три пут** (с. 60)]. Неуједначено писање остало је и у другом издању: два пут (Јовановићи 1881: 89); трипут, Три пут (Јовановићи 1880: 37, 51). Текстолошки проблем је ријешен, у смислу састављеног писања, у издању Драгутина Костића: Босанска се двапут сила / на Трњине сломи село, (Костић 1902: 125 (2302)); Нека га је трипут више, (Костић 1902: 48 (825)); Трипут веће пораст’ небесима (Костић 1902: 69 (1206)).

4. Сраслице *раџиџа* и *џораџиџа*. – Састављено пишемо прилог (и везник) *раџиџа* и прилог *џораџиџа*. Примјере ћемо навести с указивањем на то како су те ријечи написане у првом, Стојковићевом издању.

(1) Ријеч *раџиџа* може бити прилог, у значењу ‘зашто’, и везник – у значењу ‘јер, зато што’ и у значењу ‘ради чега’.

Налазимо је у четири стиха заредом (у њима има значење ‘јер, зато што’):

рашта јесу непокорне ћуди,
рашта љубе кџ дџушу свободу,
рашта јој се увијек клањају. [...]
Рашта јој се увијек клањају?!

[ШМ 1479–1482, **Рад’ шта** (с. 73 /x4/)],

а у различитом значењу и у бројним другим примјерима: Рашта тџкџ, драги господаре, [ШМ 133, **Рад’ шта** (с. 14)]; рашта цару да је забрањено, [ШМ 145, **Рад’ шта** (с. 14)]; и рашта те с престола дигоше. [ШМ 224, **рад’ шта** (с. 18)]; имао сам рашта пострадади [ШМ 459, **рад’ шта** (с. 27)]; рашта има некакијех књиџ [ШМ 635, **Рад’ шта** (с. 24)]; што сте дошли и рашта сте дошли – [ШМ 881, **рад’ шта** (с. 47)]; рашта к мени спремили нијесу [ШМ 955, **Рад шта** (с. 50)]; Рашта довест ни ’рџмицџ неће? [ШМ 983, **Рад’ шта** (с. 51)]; Рашта не би на договор дошли [ШМ 1000, **Рад шта** (с. 52)]; Дџ ми кџжи рашта доћи неће: [ШМ 1005, **рад’ шта** (с. 52)]; Рашта они не би смјели доћи [ШМ 1024, **Рад’ шта** (с. 53)]; Рашта ћемо разбијати глџву [ШМ 1320, **Рад’ шта** (с. 66)]; Рашта се је ова сила слегла [ШМ 1348, **Рад’ шта** (с. 67)]; што си доша и рашта си доша. [ШМ 2294, **рад’ шта** (с. 109)]; толицџна, рашта га пратите? [ШМ 2957, **рад’ шта** (с. 138)]; рашта ли сте ви пружио руке [ШМ 2974, **Рад’ шта** (с. 138)]; Рашта прџто – рџд несреће наше [ШМ 2976, **Рад’ шта** (с. 139)]; Рашта

zà nās добро бити неће? [ШМ 3176, **Рад’ шта** (с. 148)]; рашта дречи по његовој ћуди. [ШМ 3281, **Рад’ шта** (с. 152)]; рашта Шћепан тујжй у тамници? [ШМ 3329, **Рашта** (с. 155)]. – Као што видимо, састављено писање уз одражено упрошћавање сугласничке групе примијењено је само у последњем примјеру, а то значи да приређивач своју редакцију није спровео до краја.

Прилог *йорáщйѡа* у значењу ‘зашто’ налазимо у шест стихова: нò порáшта сá собòм преврну – [ШМ 1145, **порад’ шта** (с. 58)]; порáшта сў они тако црни? [ШМ 1465, **Порад’ шта** (с. 72)]; Порáшта сў једни Црнòбòрци, [ШМ 1511, **По рад’ шта** (с. 74)]; порáшта си ти к мени дошао. [ШМ 2292, **Порад’ шта** (с. 109)]; Порáшта је патрйјáрх всèљèнскй [ШМ 2972, **По рад’ шта** (с. 138)]; Нò порáшта, честити прйнципе? [ШМ 3332, **по рашта** (с. 155)]. – Као што видимо, састављено писање друге и треће компоненте прилога уз одражено упрошћавање сугласничке групе примијењено је само у последњем примјеру, а то значи да приређивач ни у овом случају своју редакцију није спровео до краја.

(2) Погледаћемо како прве, редиговане, и последње, нередиговане примјере пишу приређивачи каснијих издања.

У другом издању, браће Јовановића, нису с последњим примјерима: Рашта Шћепан тужи у тамници? (Јовановићи 1881: 129); Но по рашта, честити принципе? (Јовановићи 1881: 129) уједначавани претходни, на примјер: Рад’ шта тако, драги господаре, (Јовановићи 1880: 15); Но порада’ шта са собом преврну, (Јовановићи 1880: 50).

У трећем издању Драгутин Костић је текстолошко питање ријешо, адекватно – уједначивши примјере у корист састављеног писања, тј. претходне, на примјер: Рашта тако, драги господаре, (Костић 1902: 16 (135)); Но порашта са собом преврну, (Костић 1902: 67 (1178)) с последњим примјерима: Рашта Шћепан тужи у тамници? (Костић 1902: 180 (3403)); Но порашта, честити принципе? (Костић 1902: 180 (3406)).

Милан Решетар се враћа корак уназад – пише састављено и без апострофа, али не упрошћава сугласничку групу, на примјер: Радшта тако, драги господаре, (РЕШЕТАР 1926: 191 (I 137)); но порадашта са собом преврну, (РЕШЕТАР 1926: 228 (II 301)). Последње примјере није уједначавао с претходнима оставивши их без *g*: рашта Шћепан тужи у тамници? (РЕШЕТАР 1926: 310 (IV 835)); Но порашта, честити принципе? (РЕШЕТАР 1926: 310 (IV 838)). Решетареве текстологије придржава се Данило Вушовић (Вушовић 1935: 158 (I 135), 188 (II 301), 254 (IV 835, 838)).

Текстолошки проблем коначно је ријешен са Стевановићевим издањем, у којем се облици пишу као у издању Драгутина Костића, као једна ријеч, на примјер: Рашта тако, драги господаре, (СТЕВАНОВИЋ 1952: 18 (I 135)); но порашта са собом преврну, (СТЕВАНОВИЋ 1952: 64 (II 301)). Додуше, није све примјере уједначио: порада шта су они тако црни? (СТЕВАНОВИЋ 1952: 78 (II 621)).

(3) Да прилог и везник *ráщйѡа* треба писати састављено потврђује прво издање *Горској вијенца*. Првих пет потврда је из оног дијела за који је сачуван рукопис: имао се рашта и родити! [ГВ 609]; рашта га је Бог вишега дао – [ГВ 1208]; Рашта ти је срце понијела? [...] / Има рашта, ругаш ли се збиља: / рашта дрúгè нема на свијету! [ГВ 1268–1270]. У рукопису у прва два наведена примјера написано је: **рашта** [ВГ: л. 8 об., 14 об.]. У трећем примјеру у

рукопису стоји: **зашто**, у четвртном примјеру дефинитивна верзија првог полустиха гласи: **има зашто**, претходна је гласила: **како зашто**. И слједећи стих је почињао: **зашто друге**, па су ове ријечи прецртане. Али је зато ријечима: **рашта си** [ВГ: л. 15 об.], које су прецртане, отпочињао 1276. стих. Све то говори да је Његош писао **рашта** (и изговарао *ráš̌ťša*).

(4) Састављено писање одражено је у лексикографским изворима. У једнотомном *Рјечнику* [уз пјесничка дјела П. П. Његоша] представљена је само ријч „**ра̀шта (ра̀шта)** (тј. рад шта)“ (СТЕВАНОВИЋ–БОШКОВИЋ 1954/1957: 182). – Алтернативни акценат (у загради) среће се само у староцрногорским говорима, али он није изворни него аналошки (копира се мјесто акцента у говорима с пренесеном акцентуацијом), а то значи да није адекватан за прозодију Његошевих дјела. – У двотомном *Речнику Њеџошева језика* остављен је само овај други, неадекватни акценат: „**ра̀шта** прил. **1.** [...]. **2.** везн.“ (СТЕВАНОВИЋ и др. 1983 II: 226–227). Обрађена је и ријеч „**пђра̀шта** прил.“ (СТЕВАНОВИЋ и др. 1983 II: 92) с погрешном прозодијском интерпретацијом (она се није могла појавити ни аналошки у дијалекту).

5. СРАСЛИЦЕ *gānu*, *āma* и *aga*. – Састављено писање примјењујемо у партикулама *gānu* [види даље т. (1)], *āma* [види даље т. (2)] и *aga* [види даље т. (3)].

(1) Састављено се пише сложена рјечца *ganu*: Дану, збиља, немој ништа мрдат, [ШМ 1621, **Да ну** (с. 80)]; Дану причај господин-сердаре [ШМ 2429, **Дану** (с. 116)]; Дану причај, да чујемо штђ је. [ШМ 3241, **Да ну** (с. 151)]. Као што видимо, у првом издању рјечца је написана једном састављено, а двапут растављено. Исто, неуједначено писање карактерише и друго издање (Јовановићи 1881: 67, 96, 125). Текстолошки проблем ријешено је Драгутин Костић, састављено пишући рјечцу у сва три стиха: Дану (Костић 1902: 93, 137, 176).

(2) Рјечца *āma* је дијалектизам настао тако што је рјечци *a* прикључена рјечца *ma* која је оријентализам (у књижевном језику рјечци *āma* одговара рјечца *али*). Има побочни акценат, па са слједећом ријечју с главним акцентом формира сложена фонетску ријеч:

безимењак ама Србин [āma^србин] прави – [ШМ 568];
Ама Турци [āma^турци] преко његазише! [ШМ 1491];
Ама што је војска [āma^штђје^војска] румелинска [румел̌н̌инскā],
[ШМ 2084].

У првом издању примијењено је састављено писање само у првом примјеру: **ама** (с. 31), а растављено у другом: А ма турци преко његазише. (Столковић 1851: 73) и трећем примјеру: А ма што је војска Румелинска, (Столковић 1851: 100). У другом издању уједначена је ортографија у корист састављеног писања (узредно је исправљено и писање великог слова): Ама Турци преко његазише. (Јовановићи 1880: 62); Ама што је војска румелинска, (Јовановићи 1881: 84). Тако је текстолошки проблем и ријешен.

(3) И рјечца *aga* је дијалектизам, а настала је тако што је рјечци *a* прикључена атонирана рјечца *ga* (у књижевном језику рјечци *aga* и одговара рјечца *a*). Понаша се као проклитика која са замјеницом и њеном енклитиком формира једну, просту фонетску ријеч:

Ада што би [адаштѝби] рекли да то буде? [ШМ 1297];
Ада што је [адаштѝје] свијет до трпија? [ШМ 3441].

У првом издању компоненте рјечце пишу се растављено: А да што би рекли да то буде? (Стољковић 1851: 65); А да што је свијет до трпија? (Стољковић 1851: 160). Растављено писање остало је и у свим каснијим издањима, укључујући и сва три Стевановићева (четврто и наредна и иначе су фото-типска), све до нашег основног.

У једнотомном *Рјечнику* [уз пјесничка дјела П. П. Његоша] Радосав Бошковић наводи, без акцента, ријеч „ада рјечца за истицање” (Стевановић – Бошковић 1954/1957: 7) илуструјући је с три примјера, сва три из *Горској вијенца*. Не знамо зашто његов коаутор, Михаило Стевановић, није у другом издању исправио примјере из *Шћејана Малој*. У двотомном *Речнику Њејошева језика*, који је урадио Стевановић са сарадницима, наводи се ријеч „ада речца, често упитна, за наљашавање, за њоклањање њосебне њажње и инџересовања за оно на шџа се њом уџуђује” (Стевановић и др. 1983 I: 4), а поред четири примјера из *Горској вијенца*, илуструје се само још са једним примјером, из *Олејала србској*.

6. Исходи. Однос *гајбуџи*: *гајко*. – Ако ове оптативне ријечи преведемо у неутрални прозни дискурс и сведемо их на минимални контекст, закључићемо сљедеће.

Оптативна ријеч *гајбуџи* може бити употријебљена с глаголом у оба вида, и у презенту несвршеног вида: *гајбуџи* вам нћ требам, и у футуру свршеног вида: *гајбуџи* ћу одвести. У семантичкој интерпретацији која би повезала оба контекста може се употријебити нека модална ријеч с везником *га*, на примјер: ‘рачунам *га* (вам нћ требам)’, ‘рачунам *га* (ћу одвести)’. Анализирана ријеч, међутим, није предикатив (послије ње саме не може бити васпостављен везник *га*), али ни уметнута ријеч адвербијалног карактера (послије ње се не може, ни алтернативно, реконструисати пауза која би се означила запетом). Закључак би био: *гајбуџи* је ипак оптативна рјечца. Да ли се овај закључак коси с оцјеном да је то модална ријеч? Не коси се: своју модалност ова сралица приликом граматикализације (овдје преласка у рјечцу) преноси на предикат (и на читаву конструкцију) не мијењајући значење ни предиката ни других чланова реченице.

За ријеч *гајко* јасно је да она није везник (долази на почетку синтаксичког периода не повезујући ни реченице ни истоврсне чланове реченице) него рјечца. Употребљава се искључиво с глаголима свршеног вида у презенту: *гајко* дођу, *гајко* се помолите, или у кондиционалу/потенцијалу: *гајко* би вратио. Ако је глагол двовидски (*биџи/бүдћ*), реализује се његова семантичка вриједност перфективности: *гајко* лакше (дүши) бүдћ – ‘*гајко* олакша (души)’. Ако овом дијалекатском архаизму признамо статус (новог) оптатива, онда ћемо рећи да он нема категорију времена (једно вријеме не чини категорију) нити категорију вида (један вид не чини категорију), али има категорију начина (разликује индикатив и кондиционал/потенцијал, тј. повезује та два начина). А зашто кажемо да је то н о в и о п т а т и в а к о сеже у епоху пред формирање категорије глаголског вида? Па зато што је с т а р и о п т а т и в из праиндоевропског периода развоја: он се у прасловенском

језику посматраном са словенског становишта трансформисао у императив чувајући (у трећем лицу једине) трагове оптативног значења.

7. Однос *jámniĭm* : *kága*. – Не може се рећи да су ове модалне ријечи (прави) синоними, ни по ужем значењу, ни по синтаксичкој спојивости, а ни по начину постанка, али припадају истој врсти ријечи (прилозима).

Прилог *jámniĭm* семантизујемо с двије ријечи – ‘изгледа да’, тј. безличним глаголским обликом *izlĕgā* и везником *gā*; везник се, додуше, може елидирати. Настао је адвербијализацијом као подврстом транспозиције, али адвербијализацијом (преласком у прилог) читаве реченице. С обзиром на то да је у творбеној бази, синтагми *jā mniĭm*, била лична замјеница првог лица једине, у семантичкој структури прилога чува се нијанса *мени* ‘изгледа да’.

Прилог *kága* семантизујемо само једном ријечју, безличним глаголским обликом *izlĕgā*, јер се компонента |да| већ налази у његовој морфемској структури (везник *gā* у семантичкој интерпретацији додајемо само алтернативно, кад се прилог налази у односу хомонимије (заправо хомографије) с двокомпонентним везником *kā* /< *kāō*/ *gā*). И овај је прилог настао адвербијализацијом као подврстом транспозиције, али адвербијализацијом двокомпонентног везника, па се овај риједак начин творбе може сматрати (и називати) **де г р а м а т и к а л и з а ц и ј о м**. С обзиром на то да у творбеној бази није била обиљежена категорија лица (и броја), у семантичкој структури прилога *kága* не чува се нијанса *мени ‘изгледа’, него *уошциџе*, *свиџа* ‘изгледа’.

8. Однос *kā gā* : *kága*. – Напоредо употријебљене везнике *kā* и *gā* у живој граматичкој функцији треба писати растављено, а компоненту *kā* изговарати с дугосилазним акцентом, који је овдје архаичнији (мада се она изговара и с дугоузлазним акцентом). Компонента *ga* у првој изговорној варијанти скоро је неутралисала свој побочни акценат, али га ми у Његошевим издањима обиљежавамо (у другој изговорној варијанти преноси га на претходни дуги слог).

8.1. У *Шејпану Малом* посвједочено је десет примјера напоредо употријебљених везника *ka* и *ga* који нису изазивали дилему (и један који је погрешно интерпретиран [види т. 8.2]):

у цркви се одријех пòјџи,
пà из цркви онај час у колу –
пјàвãм-йгрãм кà дà сам најмлађи,
[ШМ 1735–1737];

Црнòгòрци кà сѹ равнодушни:
нà њима се мало што пòзнаје,
нò спокојно пуше и говоре,
кà дà посла нијесу велика
ни очима нигђе вѣдијели
а тò ли га рукама свршили.
[ШМ 1747–1752];

Док си овдје, треба забацити
свѣколике св’јетскѣ посласице
кà дà си се изнова родио.
[ШМ 2534–2536];

То је било, него сà сном прође:
погибоше цари и банови
кâ дâ ù њих удри муња живâ,
погибоше Срби на свè стране,
погибоше душом њ тијелом.
[ШМ 2680–2684];

Лов смо добар, прòто, уловили,
али му се тàкò веселимо
кâ дâ ће нâс све опржит муња.
[ШМ 2958–2960];

свâкò му се живѝ òвеселѝ,
кâ дâ ново нâс огрија сунце –
[ШМ 2984–2985].

У два контекста налазимо по два примјера напоредне употребе везника *кâ* и *гâ* у значењу ‘као да’:

ѝстò ми се срце обрадова
кâ дâ Душан велики устаде –
кâ дâ Србе позва на освету.
[ШМ 484–486];

Анàдол је – кâ велико гувно,
Румѝлија спрâма Анàдола –
кâ дâ ставиш на гувно тепсију,
а Босна је спрâма Румѝлијѝ –
кâ дâ ставиш сâхân на тепсију;
[ШМ 3997–4001].

8.2. Треба разликовати, с друге стране, напоредну употребу везника *кâ* и *гâ* од упитног замјеничког прилога *кâгâ*? По правилу, контекст диференцира разматране конструкције, али има један примјер у коме је, у свим издањима осим наших, погрешно идентификован облик:

Неки кажу да су га пòзнâли
ђе се с пушком испред двòра шета –
кâ дâ цари с пушкама шетају!

[ШМ 371–373].

Неадекватно, састављено писање налазимо у свим претходним издањима. Стих је наведен као упитна реченица с упитним замјеничким прилогом већ у првом издању: Када Цари с пушкама шетају? (Стољковић 1851: 23), а затим и у другом (Јовановићи 1881: 22 (али с малим словом у облику *цари*)). И Драгутин Костић, који је студиозно припремао своје издање, наведени стих погрешно схвата као упитну реченицу с упитним замјеничким прилогом: Када цари с пушкама шетају? (Костић 1902: 26 (376)). Иначе он напоредну употребу везника *ка* и *га* обиљежава тзв. генитивним знаком на првој компоненти, на примјер: Пјевам, играм кâ да сам најмлађи, (Костић 1902: 99 (1772)). Милан Решетар знаку питања додаје знак чуђења: Када цари с пушкама шетају?! (РЕШЕТАР 1926: 199 (I 379) (грешком коректора, стих почиње великим умјесто малим словом)). Питају се и чуде и сви каснији прире-

ђивачи (Вушовић 1935: 164), с малим словом на почетку стиха којим не почиње реченица у (Стевановић 1952: 28 (I 376), Недић 1964: 25, Миловић 1965: 33), с великим словом на почетку стиха којим приређивач отпочиње нову реченицу у (Младеновић 2007: 41 (376)).

Растављено писање смо успоставили ми у основном издању Његошевих спјегова (Маролевић 2018: 303 (код нас је то 373. стих)).

8.3. С треће стране, треба разликовати напоредну употребу везника *kā* и *gā* од везника *kāgā* у зависној адвербијалној временској реченици, али ту разлику јасно сигнализира контекст.

8.4. С четврте стране, треба разликовати напоредну употребу везника *kā* и *gā* у живој граматичкој функцији, па их треба писати растављено а компоненту *kā* изговарати с дугосилазним акцентом, од примјера у којима су компоненте *ka* и *ga* срасле у једну лексичку јединицу, модалну ријеч *kāga*, у којој се изговара дугоузлазни акценат [види примјере у т. 2.2.(2)].

Да бисмо разликовали модалну ријеч *kāga* од напоредне употребе везника *kā* и *gā* у живој граматичкој функцији користимо метод семантичке замјене. Тако, у контекстима гдје се граfiја првог издања **ка да** може, у прозном дискурсу, замијенити синонимом 'изгледа', реконструише се модална ријеч с дугоузлазним акцентом на првом слогу (*kāga*), а гдје се она може, у прозном дискурсу, замијенити варијантом 'као да', реконструише се двокомпонентни везник *kā gā* с побочним акцентима. Вокални степен сажимања прве компоненте силабички је условљен; у прози је у све четири потврде несажети облик: *Шћеџан љега џисма кãð ðã ùмије чииџаџи*, [ШМ -647]; *Шћеџан ðџварã џисмо, љега џа кãð ðã џа чииџã*, и [ð]g радостџи џлаче [ШМ -2293]; *Свãк љега Шћеџана с љубоџиџсџивом кãð ðã џа јџџиџ нџкаð нијесу вџð[и]јели*. [ШМ -2352]; БЕГЛЕР-БЕГ [ДРУГИ] / (*зијевајуџи кãð ðã се џидџи*) [ШМ -3712], али једном и у стиху – кад су то силабички услови допустили:

Наздравље ти! Вјешто је џскãпџ,
кãð ðã си и приџе почиња.

[ШМ 2537–2538].

Тамо гдје је могућа и једна и друга замјена: *када* ни *тџ главу* не обрћеш [ШМ 548]; *када* ти је то најмања *мисã* [ШМ 550] (види шири контекст у т. 2.2.(3)), текст се реконструише алтернативно, али се даје предност састављеном писању и значењу 'изгледа' према другим параметрима, контекстуалним и стилским.

Семантичка замјена 'изгледа', у прозном дискурсу, у 548. стиху може бити издвојена запетом, што није случај ни у једном од примјера у којима се једнозначно реконструише двокомпонентни везник *kā gā* као сажета варијанта везника *kãð gã*. Таква замјена, наравно: у прозном дискурсу, могућа је и у 550. стиху, али уз измијењени ред ријечи: изгледа, то ти је најмања мисао.

Поред тога, у обраћању Богу стилски је адекватна само семантичка интерпретација 'изгледа'.

9. Прономинално-нумерална сложеница *сãмосџгми*. – Овај придјев, образован од замјенице *сам* и редног броја *сеџми* помоћу интерфикса |о| као

творбеног форманта пише се састављено: Мртав паша сѧмосѧдмѧ / од витешке рѧкѧ паде, [ШМ 2421 (131), **само седми** (с. 115)]. Текстолошки проблем је ријешен већ у другом издању у смислу састављеног писања: Мртав паша самоседми од витешке руке паде, (Јовановићи 1881: 96), али није у погледу прозоодије.

У Речнику Њеѧошева језика анализираним примјером илуструје се значење „који је заједно са још шестѧ друѧих” придјева **самосѧдмѧ** (СТЕВАНОВИЋ и др. 1983 II: 253). Прецизнија би била семантизација да је речено ‘он и још шест других (мушких лица)’. Нормативистика не признаје силазни акценат у средини ријечи, па га, насупрот језичкој стварности, преноси на претходни слог, и не признаје да сложенице оваквог типа имају још један, побочни акценат, на првој компоненти.

У дилеми да ли се твореница *сѧмосѧдмѧ* творбено рашчлањује на „*сѧмо* + *сѧдмѧ*”, па би она припадала сраслицама (синтаксичкој творби), или на „*сѧм* + |о| + *сѧдмѧ*”, те је прикључујемо сложеницама (чистој композицији), одлучујућа је семантичка интерпретација: он *сам* је *седми*, а није *само седми. То што је ријеч укључена у одговарајући акценатски тип па се њен побочни акценат подудара с акцентом прилога *сѧмо*, није од значаја: ријеч је о системском прозодијском уједначавању двоакценатских ријечи (упореди сложеницу с нултим интерфиксом /само женски род/ *сѧмдруѧѧ* у значењу ‘трудна, у другом стању’).

10. Однос *дваѧуѧѧ*, *ѧѧриѧуѧѧ* : *два ѧуѧѧ*, *ѧѧри ѧуѧѧ*. – Растављено се пише веза бројева *два* и *ѧѧри* с обликом *ѧуѧѧ* – генитивом јединине (сингулара) по школској граматици, стварно номинативом или акузативом неколицине (паукала), и то не само онда кад компоненте имају самосталне акценте: у два пѧта толико мунѧрѧ, [ШМ 3662, **два пута** (с. 168)] него и онда кад се факултативно остварује један акценат (прва компонента се атонира, па се на њу преноси акценат с друге компоненте): три пута ће друга виша доћи [ШМ 1177, **Три пута** (с. 60)]. У прозном примјеру: *Пѧ ѧѧрочиѧѧѧњу ѧрѧмаѧѧѧ учине Црндѧѧѧѧѧ ѧ ѧѧри ѧуѧѧ весѧље ѧз ѧуѧѧкѧ*^[x]. [ШМ -2613, у **три пута** (с. 124)] чувају се оба акцента, али се први факултативно преноси на предлог. Компонента *ѧуѧѧ* пише се растављено и у примјеру: Бивало је ѧ тѧ два-три пута – [ШМ 1492, **два три пута** (с. 73)], али се полусраслица састављена од бројева *два* и *ѧѧри* у значењу неодређености пише полусастављено, тј. с дивизом.

11. Однос *ага* : *а гѧ*. – Рјечцу *ага* треба разликовати од везе рјечце *а* и везника *гѧ*, потврђене у 3610. стиху *Шѧѧѧѧѧ Малоѧ*:

А дѧ смо их нѧ мѧр оставили
(малѧни сѧ они у свијѧту!),
име би им давно погинуло
у свијѧту ѧ у народима.

[ШМ 3609–3612],

коју пишемо растављено. Атона (без акцента) рјечца *а* врши истовремено и функцију адверсативног (супротног) везника на нивоу текста.

12. **ЗАКЉУЧАК.** – Сабраћемо резултате примјене метода реконструкције синтаксичке творбе и монолексемне интерпретације некадашњих двокомпонентних синтагматских веза ограничивши се само на спјев *Шћејан Мали*. У серији радова у коју се укључује овај чланак користи се термин „ортографема” у значењу ‘ортографска презентација граматичких хомонима (хомографа и хомофона)’.

Ако се изузме опис начина постанка и творбеног поступка, којим су обухваћене све анализиране јединице, резултате бисмо могли приказати кроз четири концентрична круга.

(1) Најшири круг чине јединице у којима се први пут образлаже реконструкција састављеног писања те прецизира њихово значење и граматичка природа; такав је прилог *јáмнїм* у 345, 864, 2381, 2551. и 3291. стиху *Шћејана Малої* (посвједочен и у другим Његошевим дјелима) и рјечца *ага* у 1297. и 3441. стиху (растављено писана само у *Шћејану Малом*).

(2) Ужи круг чини јединица која је неадекватно (растављено) писана у издањима, а неуједначено (и као синтетичка и као аналитичка ријеч) с неадекватном прозодијом представљена у лексикографским изворима, каква је оптаивна рјечца *дѣако* у прози испред 845. стиха.

(3) Још ужи круг чине јединице у којима састављено писање није реконструисано у свим примјерима и није адекватна прозодија у *Речнику Њеїошева језика*; такав је прилог *кага* у 541, 549, 550, 1890. и 3580. стиху спјева.

(4) Најужи круг чине јединице које су мање-више тачно семантизоване и састављено писане и у најновијим издањима и у лексикографским изворима, али је требало исправити њихову прозодију – таква је оптаивна рјечца *дѣјбуги* у 1979. стиху, прилог (и везник) *рашїїа* те прилог *їорáшїїа* у бројним стиховима, или је требало исправити њихов полазни облик – такав је у 2465. стиху генитив *којечѣса* замјенице *којештò, чији номинатив није потврђен па га пишемо са звјездицом.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- А [=Александар Карађорђевић] 1931: Петар Петровић Његош. *Виенацъ їорскїй*. [Аутограф рукописне верзије *Горскої вијѣнца* Петра Петровића Његоша из 1846. године]. Тисак и уметничка опрема књиге Ј. Бласника Насл. – Љубљана, [1931]. [С рељефом обновљене Његошеве капеле на корици].
- ВГ: *Виенацъ їорскїй* [види факсимил аутографа у: А [=Александар Карађорђевић] 1931; Миловић 1982; Павићевић 1985: 5–41].
- Вушовић 1930а: Д. В. Вушовић. Прилози проучавању Његошева језика. *Јужнословенски филолої IX* (1930): 93–196.
- Вушовић 1930б: Д. В. Вушовић. *Прилози їроучавању Њеїошева језика*. Београд: Библиотека Јужнословенског филолога, 1930.
- Вушовић 1935: *Цјелокуїна дјела* Петра Петровића Његоша. У редакцији Данила Вушовића. Београд: Народна култура, 1935.
- Вушовић 1936: *Цјелокуїна дјела* Петра П Петровића Његоша. У редакцији Данила Вушовића. Друго издање. Београд: Народна култура, 1936.
- Вушовић 1937: Д. Вушовић. Један случај адвербизирања реченице. *Зборник линївистїичких и филолошких расїрава*: А. Белићу о четрдесетогодишњици његова научног рада посвећују његови пријатељи и ученици. [На корици: Зборник у част А. Белића. На рикни: Белићев зборник 1937]. Београд, 1937, 457–459.

- ГВ: *Горски вијенац* [у: Маројевић 2005: 35–218 (критичко издање); Маројевић 2018: 161–265 (основно издање); акценатско издање (у рукопису); прво издање: Медаковић 1847].
- ГОЛИЈАНИН 2019: Момчило Голијанин. *У друшћиву њисаца*. Подгорица–Београд–Никшић, 2019, 5–7: Вуков(а) вапај(ница).
- ЈОВАНОВИЋИ 1880: *Лажни цар Шћејан Мали*: Историјско збитије XVIII. вијека. Сачинио Петар Петровић Његош владика црногорски. Ново издање. Панчево: Накладом Књижаре браће Јовановића, [1880], 1–64. (Народна библиотека браће Јовановића. Свеска 5).
- ЈОВАНОВИЋИ 1881: [Само на корици:] *Лажни цар Шћејан Мали*. [Панчево, 1881], 65–152. (Народна библиотека браће Јовановића. Свеска 7).
- КОСТИЋ 1902: *Лажни цар Шћејан Мали*: Историческо збитије осамнаестог вијека. Од Петра Петровића Његоша. [Предговор написао Јаша М. Продановић. Приредио Драгутин Костић]. Београд–Загреб: Штампарија Мила Маравића, 1902. (Српска књижевна задруга, 63). [Првом пагинацијом штампани су, накнадно, предговор и биљешка о издању потписана са С. К. 3].
- ЛАЛЕВИЋ 1952: М. С. Лалевић. Напомене уз рукопис Горског вијенца. *Pitanja savremenog književnog jezika*, Sarajevo, decembar 1952, IV, књ. II, sv. 2, 199–224.
- ЛАЛЕВИЋ, М. С. О неким особеностима Његошевог језика и правописа по рукопису Горског вијенца. *Сиварање XIII/1* (1958): 60–69.
- ЛМ: *Луча микрокозма* [у: Маројевић 2016: 19–101 (репринт првог издања), 105–224 (критичко издање), 903–1020 (акценатско издање); Маројевић 2018: 67–149 (основно издање)].
- МАРОЈЕВИЋ 2005: Петар II Петровић-Његош. *Горски вијенац*. Критичко издање. Текстологија. Редакција и коментар Радмило Маројевић. Подгорица: ЦИД, 2005.
- МАРОЈЕВИЋ 2016: Петар II Петровић-Његош. *Луча микрокозма*. Критичко издање. Текстологија. Редакција и коментар Радмило Маројевић. Подгорица: ЦИД – Цетиње: Narodni muzej Srne Gore, 2016.
- МАРОЈЕВИЋ 2017: Петар II Петровић-Његош. *Биљешница*. Критичко издање. Текстологија. Редакција и коментар Радмило Маројевић. Подгорица: ЦИД, 2017.
- МАРОЈЕВИЋ 2018: Петар II Петровић-Његош. *Луча микрокозма. Горски вијенац. Шћејан Мали*. Основно издање. Ортографија и ортоепија. Редакција и коментар Радмило Маројевић. Никшић: Будимљанско-никшићка епархија – Београд: Друштво за неговање Његошевог дела, 2018.
- МАРОЈЕВИЋ 2019: Радмило Н. Маројевић. Текстологија ономастичких жанрова у Његошевом спјеву Шћепаан Мали. *Историјски записи ХСП/1–2* (2019): 123–166.
- МАРОЈЕВИЋ 2020: Петар II Петровић-Његош. *Шћејан Мали*. Критичко издање. Текстологија. Редакција и коментар Радмило Маројевић. Подгорица: ЦИД – Цетиње: Народни музеј Црне Горе, 2020.
- МАРОЈЕВИЋ 2021а: Радмило Н. Маројевић. Вербализација текста *Шћејана Малој*: (Реконструкција растављеног писања). *Сјудије српске и словенске*, Серија I: *Српски језик* 25 (2021): 5–41.
- МАРОЈЕВИЋ 2021б: Радмило Маројевић. Адвербијализација предлошко-падежних веза (на грађи Његошевог Шћепаана Малој). *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику LXIV/2* (2021).
- МАРОЈЕВИЋ 2021в: Радмило Маројевић. Специфичне морфеме и иновације у структури врста ријечи (на грађи Његошевог Шћепаана Малој). *Зборник радова Филозофској факултетној Универзитетној у Пришћини* (Косовска Митровица) LI/1 (2021): 265–283.
- МЕДАКОВИЋ 1847: *Горскій виенац*[.] Историческо собитіе при свршетку XVII вѣка. Сочиненіе П[етра] П[етровића] Н[ѣгоша.] владыке черног[р]скога. [Приредио Милорад Медаковић]. У Бечу: словима ч[астнихъ] о[тца] мехитариста, 1847.
- МИЛОВИЋ 1965: Петар II Петровић Његош. *Лажни цар Шћејан Мали*. [Приредио за штампу и прилоге написао Јевто М. Миловић]. Титоград: Графички завод, 1965. (Библиотека „Луча“, 15).
- МИЛОВИЋ, Јевто М. *Рукопис „Горској вијенца“ Пејтра II Пејровића Његоша*. Титоград: Црногорска академија наука и умјетности, 1982.
- МЛАДЕНОВИЋ 2007: Петар II Петровић Његош. *Лажни цар Шћејан Мали*. Приредио Александар Младеновић. Подгорица: Црногорска академија наука и умјетности, 2007. (Сабрана дјела Петра II Петровића Његоша. Критичко издање. Књига трећа).
- МП: *Медийације у ѡрози* [у: Маројевић 2017: 323–346 (критичко издање)].
- НАТОШЕВИЋ 1910: *Горски Вијенац*. Историјски догађај при свршетку XVII вијека. Сачинио Петар Петровић-Његош. У Новом Саду: Издање Књижаре и штампарије учитељског д. д. „Натошевић“, 1910.

- Недић 1964: Петар Петровић Његош. *Лажни цар Шћејан Мали. Писма*. [Избор Војислав Ђурић. Редакција Владан Недић]. Нови Сад: Матица српска – Београд: Српска књижевна задруга, [1964]. (Српска књижевност у сто књига. Књ. 22. Петар Петровић Његош, П).
- Недић 1969: Петар Петровић Његош. *Лажни цар Шћејан Мали. Писма*. [Избор Војислав Ђурић. Редакција Владан Недић]. Нови Сад: Матица српска – Београд: Српска књижевна задруга, [1969]. (Српска књижевност у сто књига. Књ. 19. Петар Петровић Његош, П).
- Његош *Изабрана писма* 1975: Петар II Петровић-Његош. *Изабрана писма*. [Избор писама извршили и за штампу приредили Н. Банашевић, В. Латковић, Ј. Миловић. Белешку написали Н. Банашевић и В. Латковић. Објашњења написао Јевто Миловић]. Београд, 1975. (Целокупна дела Петра II Петровића Његоша. IV изд. Књига шеста). [Фототипија III изд. (Београд, 1974)].
- Његош *Писма* 1955 III: Петар Петровић Његош. *Писма III: 1843–1851*. [За штампу приредио, биљешке и објашњења написао Мираш Кићовић]. Београд, 1955. (Цјелокупна дјела П. П. Његоша. Књига девета).
- Павићевић 1985: Петар II Петровић-Његош. *Горски вијенац*. Уредник Бранко Павићевић. Титоград: Црногорска академија наука и умјетности, „Побједа” – Цетиње: „Обод” – Београд: „Вељко Влаховић”, 1985. [Издање садржи факсимил рукописа (5–41) и репринт првог издања (43–169)].
- Радовић 1947: Владимир Поповић. *Њеџош и наше вријеме*. П. Петровић Његош. *Горски вијенац*. 1847–1947. Ђуза Радовић. Редакција и Коментар. Загреб, 1947.
- Радовић 1974: Petar Petrović Njegoš. *Gorski vijenac*. [Redakcija, predgovor, komentar i rečnik Đuza Radović. Beograd, 1974].
- Решетар 1926: [Целокупна дела Петра Петровића Његоша. Књига прва. Већа дела]. *Горски вијенац, Луча микрокозма. Шћејан Мали*. У редакцији Милана Решетара, Београд: Државна штампарија, 1926.
- Симић 1901: Никола Симић. О језику Петра II. Петровића Његоша. *Зора* (Мостар) VI/10 (октобра 1901): 358–362.
- Стевановић 1952: Петар Петровић Његош. *Шћејан Мали*. [Текст приредили за штампу Михаило Стевановић и Радован Лалић. Биљешке и објашњења написао Михаило Стевановић]. Београд: Просвета, 1952. (Цјелокупна дјела П. П. Његоша. Књига четврта).
- Стевановић 1967: Петар Петровић Његош. *Шћејан Мали / Текст приредио, белешке и објашњења написао Михаило Стевановић. Проза и џреводи / Текст приредио, белешке и објашњења написао Радован Лалић*. Београд, 1967. (Целокупна дела Петра Петровића Његоша. [II изд.] Књига четврта).
- Стевановић–Бошковић 1954/1957: *Рјечник* [уз пјесничка дјела П. П. Његоша]. [Рјечник саставили Михаило Стевановић и Радосав Бошковић]. Београд: Просвета, 1954. (Цјелокупна дјела П. П. Његоша. Књига шеста). [Додатни тираж: 1957].
- Стевановић и др. 1983 I: *Речник језика Пејџра II Пејџровића Њеџоша*. [На корици: *Речник Њеџошева језика*]. Израдили Михаило Стевановић и сарадници Милица Вујанић, Милан Одавић и Милосав Тешић. Уредник Михаило Стевановић. Књ. I. Београд: Српска књижевна задруга и др., 1983.
- Стевановић и др. 1983 II: *Речник језика Пејџра II Пејџровића Њеџоша*. [На корици: *Речник Њеџошева језика*]. Израдили Михаило Стевановић и сарадници Милица Вујанић, Милан Одавић и Милосав Тешић. Уредник Михаило Стевановић. Књ. II. Београд: Српска књижевна задруга и др., 1983.
- Стојковић 1851: *Лажни цар Шћејан Мали*: Историческо Збитије Осамнајестог вијека. Пјесмотворје Његове Свијетлости Петра Петровића Његоша, Владике и Господара Црнегоре. [На 9. страни:] *Шћејан Мали*. Повјестно збитије, у пет дјествијах. [На насловној страни:] Издао 1851. године Андрија Стојковић у Трсту. [На корици:] У Југославији. [На полеђини насловне стране испод мота:] Печатња браће Жупана у Загребу 1851.
- Ђупић 1997: Драго Ђупић – Жељко Ђупић. *Речник џовора Зајарача*. Београд, 1997. (Српски дијалектолошки зборник. Књ. XLIV).
- ШМ: *Шћејан Мали* [у: Маројевић 2020: 19–225 (репринт првог издања), 227–486 (критичко издање), 1011–1153 (акцентатско издање); Маројевић 2018: 289–449 (основно издање)].

Радмило Мароевич

ВЕРБАЛИЗАЦИЯ ТЕКСТА В ПОЭМЕ
«ЩЕПАН МАЛЫЙ» ПЕТРА НЕГОША
(РЕКОНСТРУКЦИЯ СЛИТНОГО НАПИСАНИЯ)

Резюме

В серии статей под этим названием критически обосновывается подготовленное автором научное издание поэмы «Щепан Малый» сербского поэта эпохи романтизма Петра II Петровича-Негоша на уровне текста (в аспекте словообразовательном и лексикологическом).

В настоящей статье серии рассматриваются спорные вопросы реконструкции слитного написания первичных словосочетаний, в то время как в других статьях серии будет рассмотрено раздельное и дефисное написание, а также интерпретация дивербов в разных типах изданий.

В работе рассмотрены примеры неверного выделения слов, возникших в результате лексикализации сочетаний слов, т. е. синтаксического словообразования, и их соотношения с нелексикализованными словосочетаниями, в первом издании поэмы Негоша «Щепан Малый».

В статье, помимо текстологических задач, выдвигаются теоретические вопросы разработки и лексикографического описания рассматриваемых типов слов, причем вводится термин «орфографема» в значении «орфографическая презентация грамматических омонимов (омографов и омофонов)».

Исследование, которое преследует не только практические текстологические цели, строится на основе теории о вербализации текста, а также на учении о частях речи в сербском языке. Заключительные этюды статьи посвящены дополнительным методам в текстологической теории и практике.

В работе применяется интертекстуальный сопоставительный подход: примеры, засвидетельствованные в поэме «Щепан Малый», сравниваются с контекстами поэм Негоша «Горный венец» и «Луч микрокосма», а также с контекстом медитации в прозе из «Записной книжки» поэта.

Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Студентски трг 3, 11000 Београд, Србија
radmilo@mail.ru

(Примљено: 17. новембра 2021;
прихваћено: 12. маја 2021)